

noviny precheza

říjen 2015 | číslo 8 | www.precheza.cz

Nová výrobní linka Monosalu najela do provozu

V průběhu celého letošního roku probíhala v budově bývalé PS20 i přilehlém okolí intenzivní výstavba nového výrobního provozu na Monosal. Nová linka je v současné době dokončena a probíhá zkušební provoz v nepřetržitém režimu. V rámci těchto zkoušek bude nutné dále doladit technologii z pohledu koncového výrobku a ověřit předpokládané spotřeby surovin a energií.

Prvnímu skutečnému spuštění nových zařízení, ke kterému došlo na konci září, předcházely hodiny testování jednotlivých zařízení a celků v rámci individuálních a komplexních zkoušek. Spuštění zařízení proběhlo za dohledu najížděcího technika dodavatele a našich techniků, kteří také zaskolili nové zaměstnance výroby. Precheza a.s. v této souvislosti vytvořila šest nových pracovních míst.

Technologie výroby Monosalu F je poněkud odlišná od stávající výroby. Zatímco původní monohydrát síranu železnatého se vyrábí v rotační peci vytápěné zemním plynem, nový produkt vzniká sušením směsi skalice

a části vráceného monohydrátu ve statické fluidní sušárně vyhřívané nepřímo parou. K sušení na monohydrát dochází stykem materiálu s horkým vzduchem a s horkým povrchem parních trubek ve vrstvě materiálu, který je v sušárně neustále v pohybu. Další výrobní postup zahrnující dopravu, mletí a třídění finálního výrobku je již podobný na obou linkách. Monosal bude k zákazníkům expedován především v silničních cisternách, k tomuto účelu byla u budovy PS20 (nově PS10) vybudovaná dvojice expedičních zásobníků. Část produktu bude balena do obřích vaků, které budou uskladňovány a expedovány v novém skladu.

Produkt nové výrobní linky je nám starý známý Monosal, nově s označením F (pozn. z anglického free flowing, tedy volně tekoucí). Tato vlastnost napovídající o jeho výborných mechanicko-fyzikálních vlastnostech jej předurčuje pro použití v systémech automatické dopravy a dávkování. To se děje zejména v cementárnách, kde se Monosal používá jako aditivum do cementu s cílem snížení obsahu zdraví škodlivého šestimocného chromu. Doposud bylo vyrobeno několik stovek tun nového výrobku a bylo započato s jeho testováním u koncových spotřebitelů. Z analýz Monosalu F vyplývá, že by měl u rozhodujících parametrů překonat současný výrobek.

Novému provozu a jeho pracovníkům bych chtěl jako budoucí uživatel popřát hodně

bezpečně a kvalitně vyrobených a expedovaných tun a spoustu spokojených zákazníků. Zároveň bych chtěl poděkovat pracovníkům Prechezy a realizačním firmám, kteří se na přípravě, výstavbě a nájedzu nového Monosalu podíleli.

Tomáš Příkopa

Foto: archiv PRECHEZA

Komerční úsek

Bělorusko - černý kůň východního teritoria

Do Běloruska dodáváme naše výrobky již devět let. V současné době zde máme poměrně stabilní zastoupení a našim cílem je navyšovat prodeje na tento trh. Abychom náš cíl mohli začít realizovat, bylo potřeba se po čtyřech letech tzv. „ukázat“. K tomu jsme využili stavební veletrh Budpragres Minsk 2015, který proběhl na začátku září.

Černý kůň východního teritoria. Takto označují někteří byznysmeni Bělorusko. Šikovný a dravý národ, který z minima dokáže vytěžit maximum. Překonat nepříznivou situaci a následně okamžitě využít naskýtající se příležitosti. Jeden příklad: Již dlouhou dobu se země potýká s nestabilní měnou a vysokou inflací. Protože běloruský rubl je pro dlouhodobé uchování hodnoty nepoužitelný, využívají Bělorusové různých alternativ, jak ochránit svůj majetek před inflací. Například spoří na dolarových účtech. A jak dokáží využít příležitosti? Tu dokonale využili v roce 2014 a 2015, kdy ve dvou vlnách výrazně oslabil kurz rublu vůči dolaru. Na nic nečekali a vyrazili na nákupy do Ruska.

Za poloviční náklady tak skupili osobní automobily. Dnes nepotkáte v Minsku „žigulíka“, ale budete překvapeni vozovým parkem, ve kterém jsou nové vozy předních evropských značek.

Dobrou zprávou pro nás je, že i po MS v ledním hokeji, které se zde konalo v roce 2014, je stavebnictví stabilním sektorem. Meziročně došlo pouze k mírnému poklesu. V současné době probíhá v Minsku masivní výstavba. Vedle již postavených moderních sportovních hal a hotelů jsme viděli pokračující výstavbu nových bytových a výrobních komplexů. S oblibou jsou užívány i naše pigmenty, především železitá červec TP303, jejíž odstín je jedinečný a je zde velice populární. Betonová

dlažba probarvená tímto pigmentem je položena například kolem běloruské národní knihovny a kolem nové rezidence prezidenta. K mírnému zájmu se návštěvníci dostanou po chodníku ze speciální dlažby s příměsí PRETIOX FS a FEPREN TP303. Pigmenty PRETIOX a FEPREN jsme prezentovali na výstavě Budpragres 2015. Tuto výstavu navštívilo až dvacet tisíc lidí z řad specialistů z Běloruska, ale také ze zemí SNS a Ruska. Mezi vystavovateli se prezentovali výrobci betonového zboží, nátěrových hmot a samozřejmě výrobci cementu. My jsme vystavovali společně s našimi distributory Stachemou Minsk a Globalchimem Minsk. Proběhla řada jednání, jejichž výsledky napovídají, že

o naše pigmenty je velký zájem. Zákazníci jsou obecně spokojeni s kvalitou našich výrobků i zastoupením v Bělorusku. Zrealizovali jsme také servisní cesty k vybraným zákazníkům našich distributorů. Mezi zákazníky patří v současné době především výrobci betonového zboží, ale navštívili jsme také závod s novou výrobnou dekorativního papíru, která bude uvedena do provozu v roce 2016 a v příštích letech bude největším spotřebitelem TB v Bělorusku. Tato společnost spolu s výrobcí nátěrových hmot může patřit v příštích letech k našim významným odběratelům.

Potenciál na Běloruském trhu je velký a předurčuje k navyšování prodeje. Problémem je nestabilita měny, špatná dostupnost valuty a obecně špatná platební morálka. Z těchto důvodů je nutné mít v Bělorusku více ekonomicky silných partnerů, se kterými bude možné navyšování realizovat. Díky velké konkurenci to nebude snadné, ale pevně věříme, že se výsledky dostaví již v příštím roce.

Pavel Šnejdrta, Jan Příkryl

Foto: INGMAGE

Aktuality z ochrany životního prostředí, řízení kvality a bezpečnosti práce: září 2015

Dne 2. 9. 2015 proběhl audit systému řízení výroby stanovených stavebních výrobků PRETIOX a FEPREN.

Audit, který provedla autorizovaná firma Výzkumný ústav pozemních staveb (VÚPS), byl zaměřen na shodu řízení výroby pigmentů pro vybarvování stavebních hmot s požadavky evropského nařízení o stavebních výrobcích. Audit potvrdil splnění požadavků a umožnil vydání příslušného certifikátu.

Dne 9. 9. 2015 se uskutečnilo úvodní jednání vedení Prechezy s ředitelem Povodí Moravy, závod Horní Morava, v záležitosti protipovodňových opatření v úseku kolem Prechezy.

Povodí Moravy představilo připravované záměry, které spočívají zejména v navýšení stávající zemní hráze a odtěžení bermy. Dále byly diskutovány související majetkoprávní záležitosti a způsoby financování záměru. Jednání budou dále pokračovat po vyjasnění možností získání dotace v dané záležitosti.

Dne 21. 9. 2015 byl realizován kontrolní audit systému řízení výroby Monosalu jako aditiva pro krmné směsi dle mezinárodního standardu FAMI-QS.

Audit byl proveden auditorem z Lloyd's Register a potvrdil shodu s normou i oprávněnost dříve vydaného systémového certifikátu.

Ve dnech 21.–22. 9. 2015 byla v Precheze provedena plánovaná kontrola Českou inspekcí životního prostředí z Oblastního inspektorátu Olomouc.

Hlavním předmětem kontroly bylo plnění podmínek integrovaného povolení společnosti a kontrola plnění ostatních povinností stanovených vodním zákonem, zákonem o odpadech, zákonem o ochraně ovzduší a zákonem o integrovaném registru znečišťování, zejména v části týkající se výroby titanové běloby. Kontrolou nebylo shledáno porušení legislativních povinností v činnosti Prechezy.

V průběhu září byly na prozvoze titanová běloba organizovány praktické návčny činnosti při eventuálním úniku nebezpečné chemické látky.

Šlo o návčny postupu, při kterém byl simulován únik koncentrované kyseliny fluorovodíkové ve skladovacím prostoru chemických látek. V dalším případě pak byl proveden návčny činnosti při úniku kyseliny sírové z venkovního produktovodu. Návčny prokázaly schopnost pracovníků provozu řešit takové havarijní situace.

Životní prostředí

Třídění odpadů v kontejnerech a nádobách v Precheze

V posledních týdnech došlo k výraznému navýšení počtu kontejnerů a sběrných nádob na tříděný odpad v prostorách Prechezy. Určitě proto stojí za to, se trochu pozastavit u tohoto tématu a osvěžit či doplnit informace o způsobu třídění odpadů. Je zřejmě naprosto jasné, že odpad se třídí proto, aby bylo možno jeho jednotlivé složky následně recyklovat, což ve svém důsledku šetří čím dále vzácnější přírodní zdroje. To však znamená, že je nutné při ukládání odpadů do jednotlivých sběrných nádob nebo kontejnerů dodržovat určitá pravidla, jinak by byla možnost recyklace materiálů značně omezená.

Ze svých obcí většinou známe, že jednotlivé kontejnery na tříděný odpad bývají barevně rozlišeny dle vlastního rozhodnutí příslušné obce.

Zde je nutno zdůraznit, že i když nově instalované kontejnery a nádoby již respektují barevné označení, které je pro třídění komunálního odpadu uplatněno na území města Přerova, stále používáme i starší kontejnery a sběrné nádoby, které nemusí být v souladu s „přerovskými“ barvami. Pro třídění odpadu v areálu Prechezy to znamená, že pro určení toho, co do kontejneru či nádoby patří, rozhoduje nikoliv barva, ale popisek kontejneru a nádoby, zpravidla ve formě nálepky.

Pozastavme se dále u jednotlivých typů odpadů a blíže si konkretizujeme, co do nádob a kontejnerů patří a co ne (v tabulce vpravo).

Poznámka:
Zdrojem pro sestavení tabulky bylo platné integrované povolení Prechezy a www.jaktridit.cz, kde je možno nalézt další informace a rady ke třídění odpadů.

Byť je výše uvedený přehled trochu delší, nedělá si nárok být, co se týče problematiky odpadového hospodářství, zcela vyčerpávající. V podmínkách Prechezy se totiž může vyskytovat řada dalších odpadů, jako např. elektroodpad, stavební odpad či kovy, ty jsou však zpravidla spojeny se speciálními aktivitami, a proto k nim patří i speciální zacházení. V případě pochybností, jak zacházet s určitým typem odpadů, však existuje vždy možnost obrátit se na radu či informaci k podnikovému odpadovému hospodářství, kterým je pan Jiří Procházka z útvaru životního prostředí. **Pavel Mikulík**

Druh	Základní barva	Ano	Ne
Plasty	Žlutá	Do kontejnerů na plasty patří fólie, sáčky, plastové tašky, sešlápnuté PET láhve, obaly od pracích, čistících a kosmetických přípravků, kelímky od jogurtů, mléčných výrobků, balící fólie od spotřebního zboží, obaly od CD disků a další výrobky z plastů. Pěnový polystyren sem vhadujeme v menších kusech. Pozor ale na polystyren, který byl použit jako stavební izolace - pokud je na něm omítka, pak do plastů nepatří a měl by se vyhodit jako stavební odpad.	Nepatří tam mastné obaly se zbytky potravin nebo čistících přípravků, obaly od zíravin, barev a jiných nebezpečných látek, podlahové krytiny či novodurové trubky.
Nápojové kartony	Žlutá	V rámci místního systému se vhadují se do kontejnerů pro plasty. Patří sem krabice od džusů, mléka, mléčných výrobků a jiné, které je potřeba před vhozením do kontejneru řádně sešlápnout.	Nepatří sem „měkké“ sáčky, například od kávy a různých potravin v prášku. Neodhazujte sem ani nápojové kartony obsahující zbytky nápojů a potravin.
Sklo	Zelená	Do kontejneru na sklo můžeme vhadovat barevné sklo, například lahve od nealkoholických nápojů. Vhodit do kontejneru je možno také tabulové sklo z oken a sklo čiré, tedy sklenice od kečupů, marmelád či zavařenin a rozbité skleničky. Vytříděné sklo není nutné rozbíjet, bude se dále třídít.	Do těchto nádob nepatří keramika a porcelán. Nepatří sem ani autosklo, zrcadla nebo třeba drátované sklo, zclacená a pokovená skla. Vratné zálohované sklo vraťte zpět do obchodu. Rozbitou keramickou mísu a slepé zrcadlo vyhodte do smíšeného odpadu.
Papír	Modrá	Vhodit sem můžeme například časopisy, noviny, sešity, krabice, papírové obaly, cokoli z lepenky, nebo knihy. Nevadí ani papír s kancelářskými sponkami. Bublínkové obálky vhadujeme pouze bez plastového vnitřku.	Do kontejneru na papír nepatří celé svazky knih (vhazovat pouze bez vazby, ve větším množství dohodnout individuální odvoz s odpadovou firmou), uhlový, mastný, laminovaný, voskovaný nebo jakkoliv znečištěný papír. Tyto materiály nelze už nadále recyklovat. Rovněž papírové kapsničky po jejich použití do kontejneru na papír z hygienických důvodů nepatří.
Bioodpad	Hnědá	Jedná se o biologicky rozložitelný odpad pocházející především z údržby zahrad, zatravněných prostor ale i kuchyní. Patří tam tedy zbytky rostlinného původu, ale i čajové, vaječné skořápky či kávová sedlina.	Nerosty, zbytky jídel, oleje, živočišné zbytky, biologicky nerozložitelné a ostatní odpady.
Směsný odpad	Zpravidla černá	Jedná se o odpad po odtřídění výše uvedených recyklovatelných materiálů. Jedná se např. o starý nábytek, koberce, linolea, umyvadla, toalety, kuchyňské linky, elektrotechniku, drobný stavební odpad atd. V případě, že v určitém časovém úseku produkujeme těchto odpadů velké množství - provádí se např. rekonstrukce - je vhodné zajistit si u odpadové firmy přístavení velkoobjemového kontejneru.	Recyklovatelné materiály uvedené výše.
Nebezpečný odpad	Sběrné nádoby se speciálním označením druhu odpadu	Tyto odpady nebo obaly jimi znečištěné mají nebezpečné vlastnosti, které mohou ohrozit zdraví lidí a životní prostředí. Proto musí být využity či odstraněny ve speciálních zařízeních. Takové odpady nepatří do běžné nádoby na směsný odpad. Jedná se např. o barvy, lepidla, rozpouštědla, oleje, pesticidy, léky a chemikálie.	
Odpad z výroby TB a ŽP	Boxy a nádoby se speciálním označením druhu odpadu	Zbytky po vytřídění ilmenitu, nevyužitelná TiO_2 a Fe_2O_3 , absorpční činidla, filtrační materiály, čistící tkaniny a znečištěné ochranné oděvy, zbytky pásových dopravníků, zbytky palet znečištěné pigmentem TiO_2 a Fe_2O_3 .	Recyklovatelné materiály uvedené výše.

Laboratoř stavebních hmot

Užitečný oxid i pro klima tunelových staveb

Jaký může mít přínos použití oxidu titaničitého (TiO_2) v tunelu? Pokusme se ve zkratce nastínit základní principy. Fotokatalyticky aktivní forma TiO_2 , jež je zakomponována do svrchní vrstvy vozovky, má za přístupu UV zdroje schopnost rozkládat škodlivé NO_x plyny na látky neškodlivé. Dále má tento povrch vozovky s příměsí TiO_2 dílčí samočisticí schopnost.

Synergie těchto vlastností stále častěji chtějí využít stavební firmy při projektování nových, nejen liniových staveb. Na základě referencí používání TiO_2 ve stavitelství se i česká odnož, Skanska a.s. rozhodla, že provede testování vzorků betonových

povrchů v tunelu s velkou zátěží dopravy a Precheza a.s. bude dodavatelem TiO_2 specifických vlastností. Test bude probíhat po dobu pěti měsíců a kritériem vyhodnocení jsou smykové, tedy pro dané použití primární vlastnosti povrchu vozovky.

Smykové vlastnosti se hodnotí stupnicí od jedné do pěti, kdy pětka je stav kritický. Jakmile dosáhne povrch vozovky trojky, má se začít přemýšlet o opravě. Tunel s frekventovanou dopravou je především extrémně znečišťován emisemi z výfuko-

vých plynů, spadem z tranzitní dopravy, olejovými úkapy, otěrem z brzdového obložení a páteho kritického stupně dosahuje ve velmi krátké době a to během pouhých dvou měsíců. Poté musí přijít čištění, které je technicky, časově a finančně nákladné oproti standardní údržbě, která se provádí jako nám známé blokové čištění.

A jak se provádí samotný test smykových vlastností? Představme si kyvadlo, na jehož konci je závaží, které se ve svém nejnižším bodě zlehka dotýká povrchu vozovky. Kyvadlo se spustí a při každém dotyku s povrchem vozovky se díky tření ztratí část energie kyvadla. Čím více energie se ztratí, tím lepší je adheze kol k povrchu vozovky a tudíž je i lepší stav vozovky. Naopak při nižší ztrátě energie kyvadla je adheze menší a tím může snadněji dojít ke smyku vozidla. Pro samotné testy v reálných podmínkách byl vybrán Královopolský (Dobrovského) tunel v Brně. Nejprve bylo třeba vyřídit veškerá povolení, aby bylo možno provést v tunelu elektroinstalaci pro dodatečné osvětlení UV zářivkami, jež je potřeba jako spouštěč samotné reakce. Získat

veškerá povolení od správy tunelu, ŘSD a hasičů trvalo bezmála pět měsíců, ale téměř nemožné se stalo skutečností. Povolení pro testování se podařilo vyzískat na dobu pěti měsíců. A tak kdo projížděl v období května až října tunelem, mohl spatřit v obou směrech ve výklencích u levého pruhu vystavené vzorky, nad nimiž zářilo fialové světlo.

Aktuálně je testování již ukončené a probíhají zkoušky smykových vlastností v laboratořích firmy Skanska a.s.

Jaroslav Veselý

Rozhovor

Technický útvar pod novým vedením

Organizační změny v Precheze a. s. platné od ledna 2015 se zásadně dotkly i útvaru technického ředitele. Technický ředitel Ing. Josef Winter odešel do řádného starobního důchodu a funkce technického ředitele byla převedena do kompetence výrobního ředitele Ing. Pavla Valáška. Po oddělení Centrálních laboratoří vznikl nový organizační celek, nazvaný Technický útvar, jehož vedoucím se stal Ing. Ladislav Kundrát, kterému jsme položili několik otázek.

Foto: archiv PRECHEZA

Můžeš nám objasnit, k jakým změnám jak organizačním, tak personálním došlo na celém bývalém útvaru technického ředitele a čím vším se váš úsek zabývá? Technický útvar se jako celek zabývá od přípravy až po realizaci a nájezd investičních akcí, tedy v podstatě vším, co se týká rozvoje a obnovy podniku. Jedná se o „zlepšování“ a automatizaci jednotlivých stávajících technologií výroby, převádění výsledků výzkumu do praxe, intenzifikaci výrobních kapacit, zavádění nových

technologií a zařízení či zlepšování pracovního prostředí. Technický útvar tvoří Technologie a inženýrství (TI), do jehož čela po mně nastoupil Ing. Pavel Bernard, Projektce a konstrukce (PK) pod vedením Ing. Aleše Ledviny a Investice (INV), které řídí Ing. František Kokš. Technologie a inženýrství zpracovává různé náměty a investiční záměry zařazené do plánu Rozvoje a výzkumu (RaV) do formy technicko-ekonomických rozvah, studií, které po projednání a schválení ná-

sledně přepracuje na „Zadávací podklady stavby“. Všechny tyto dokumenty obsahují mimo jiné i vypracovaná technologická schémata, chemicko-inženýrské výpočty, popisy zařízení, výpočty bilancí a ekonomické návratnosti atd. Podle „Zadávacích podkladů“ pak Projektce a Konstrukce pro většinu akcí zpracovává podklady pro investiční akce ve všech stupních projektové dokumentace, spolupracuje a účastní se řízení za účelem získávání územních rozhodnutí a stavebního povolení.

Po získání stavebního povolení se každé akce zhostí útvar Investice a zahájí realizaci počínaje výběrovými řízeními na dodavatele ve všech profesích s následným uzavíráním smluv, přes dozor v průběhu stavby až její dokončení komplexními zkouškami a předáním do zkušební provozu. Po celou dobu výstavby a zkoušek asistují také pracovníci TI a PK coby „duchovní otcové či matky“ akce.

Jaké jsou vaše nejdůležitější úkoly v letošním roce?

Hlavním úkolem letošního roku je pro nás obnova výroby kyseliny sírové S1 po prosincové havárii kotle. Myslím, že to není třeba dále komentovat, protože si všichni jistě uvědomujeme, jak je úspěšný nájezd v letošním roce pro nás důležitý. Jinak je ale letošní rok specifický, neboť se nám, hlavně díky změnám v legislativě a následnému neplánovanému prodlouže-

ní stavebních řízení, posunulo vydání stavebních povolení na jednotlivé akce. Toto negativně ovlivnilo zahájení prací, takže se nám nakumulovala realizace několika velkých akcí na konec roku. Jedná se hlavně o novou výrobní linku Monosalu na PS20, obnovu kondenzační věže K-systému a výstavbu 7. odstředivky zelené skalice. Souběžně s tím probíhá i realizace několika „menších“, ale neméně důležitých akcí (rozšíření poloprovozu, homogenizační nádrže na provozu TB, dávkování organiky do mikronizérů, rekonstrukce stačení síry ze ŽC a další).

Na co se můžeme těšit v letech budoucích?

Na příští rok máme k realizaci připraveno několik akcí, např. novou balíčku potravinové TB, centrální sklad produktů 2, rekonstrukci stáčení kyseliny sírové do železniční cisterny a další. Jinak rozvoj technologií výroby a zlepšování kvality je nekonečný proces, takže už se připravují další akce, které umožní zvýšení kvality a také kapacity výroby titanové běloby – v první fázi na 59 kt / rok, následně 62 kt, případně až 70 kt, což již je vázáno na výstavbu třetí kalcinační linky. Tady bude také záležet na tom, zda a s jakými podmínkami, se nám podle nové legislativy podaří získat EIA a IPPC, tedy „Vyhodnocení vlivů na životní prostředí“ a „Integrovanou prevenci a omezování znečištění“.

Jubileum životní

ŘÍJEN

50 let

Štraus Zdeněk
chemik-sušení

v zaměstnání

ŘÍJEN

20 let

Bartošík Roman
samostatný technolog

25 let

Ilgner Marek
skladník-expedient
Tomečková Martina
vedoucí kanceláře GR

30 let

Pikal Petr
vedoucí výzkumu a vývoje

Jak hodnotíš osm měsíců v nové funkci?

Na hodnocení jsou jiní, ale z mého pohledu, a ač to možná bude znít neskromně, moje hodnocení je pozitivní. Podle dosavadních výsledků se nám daří plnit plán investic, což se v posledních letech moc nedařilo. Podařilo se nám a stále daří eliminovat oslabení útvaru Investice dlouhodobou nemocí Ing. Říhy tak, že nemusíme omezovat ani „brzdit“ žádnou z investičních akcí, což je pro další vývoj podniku důležité.

Děkuji za rozhovor a všichni si přejeme, ať se nové investice uvedou úspěšně do provozu, což je určitě v zájmu nás všech.

Dana Lehnertová

Řízení jakosti

Halál certifikace

PRECHEZA a.s. vyrábí výrobky, certifikované podle zásad košer i halál. Vzrušené diskuse na internetových fórech se nám zatím vyhnuly, protože naše pigmenty lze jen těžko rituálně porazit (neboli, jak je známo od hilsneriády, podkošerovat), a tím pádem jsme pro většinu ohnivých diskutérů nezajímaví. Co však ten halál a košer v praxi znamenají, to se z internetových debat většinou nedovíme. Čili od začátku.

Halál versus harám

Halál (arabsky حلال, halál) v překladu „povolený, přípustný“, je termín označující veškeré předměty a činnosti každodenního života, které islám povoluje. Nejčastěji se tento pojem používá ve spojitosti s potravinami, vztahuje se však také na léčiva a kosmetiku. V judaismu se v obdobném smyslu používá termín košer (hebrejsky כשר, vysl. kašer, doslovný překlad „vhodné“). Pokud něco není halál, není to nehalál (jak by řekl Čech) nebo nonhalál (jak by řekl Čech, který se chce tvářit světově), ale harám (حرام, Karel May ve stínu pádišáha používá i starší prepisy háram nebo hárám), což znamená zakázané, nepřípustné, pro fundamentalisty i prokleté. Stejně tak něco, co není košer, není nekošer nebo nonkosher, ale trefe (americký trejfl).

Halál versus košer

Jestliže pro muslima není dostupné jídlo halál, může konzumovat košer potraviny s výjimkou alkoholických nápojů a omamných látek („Vše, co opijí, je prokleté!“, poučuje Kara ben Nemsí Effendi muslimy u rakije, v hospodě ztracené kdesi uprostřed balkánského Šar Dagu). Je to dáno obdobným způsobem přípravy a stravovacími zvyklostmi, které jsou dodnes dodržovány ortodoxními židy. Židé však halál potraviny konzumovat nesmějí. V košer stravování se totiž mimo jiné dbá na vhodnost a nevhodnost kombinování surovin různého typu, zatímco halál se spokojuje s prostým výčtem toho, co je muslimovi zakázáno nebo povoleno konzumovat.

Halál jako životní styl

V širším pojetí zahrnuje jak košer, tak i halál čistotu nejen hygienickou a toxikologickou (nepřítomnost rizikových příměsí), ale také právní a morální. Z debat okolo porážek

v halál jatkách se nějak vytratila základní otázka proč vůbec ten halál. Stejně jako v případě košer, nejedná se jenom o ochranu lidského zdraví před potravinami, které mohou být ze své podstaty nebo způsobu

zpracování pro člověka škodlivé (jedy, drogy, salmonelózní kombinace masa, mléka a vajec), ale také o požadavek na dodržování etických a morálních norem. Košer/halál produkty musí být nejen natolik čisté

Ilustrace: INGINAGE

a bezpečné, aby neškodily lidem a životnímu prostředí, ale podnik, kde se vyrábí, musí být veden eticky a se sociální odpovědností. Když někdo provede krivárnu (a nemusí to být zrovna řezník), říkáme přece, že to není košer, správně, morální.

Certifikace halál

Na světě žije v současné době více než miliarda muslimů, což už je trh, který se vyplatí (co je proti tomu nějakých 50 milionů Židů ...). A protože v tržním (trhni co můžeš) prostředí je každý argument dobrý, bylo jenom otázkou času, kdy se z certifikace halál stane kvetoucí byznys. Už v roce 2006 byla založena International Halal Integrity Alliance (její jednotná norma IHI Halal Standard je pochopitelně povinné nepovinná, protože certifikovat se přece nikdo nemusí). Po světě dnes existuje více než 100 organizací, které kolem sebe rozesévají

halál certifikáty. A jak tomu v byznysu bývá, některé jsou větší a světové, některé jsou malé a lokální, některé mají pravidla přísnější, jiné mírnější (i když se tomu nechce moc věřit, platí přece zásada, že je muftí jako muftí a kromě toho, islám je jako jediný ze světových náboženství autentický, čili jaképak přísnější nebo mírnější požadavky ...).

A co my?

Vyrábíme pigmenty, které jsou košer a halál, a máme na to potvrzení (certifikát) od příslušných autorit. Kdybychom vyráběli pigmenty trefe a harám, mohli bychom na celou slavnou certifikaci a průnik na ortodoxní trhy zapomenout. I když, a to zní jako žert, i muslim prý může konzumovat harám potraviny, pokud by odmítnutím hluboce zarmoutil svého přítele nebo hostitele. Tak se v tom teď někdo vyznejte ...

Pavel Mollin

ZO OS ECHO PRECHEZA

Pohár Nástěnka cupu putuje na balení TB

Letos se poprvé na tenisových kurtech u Bečvy konal závěrečný tenisový turnaj již tradičního Nástěnka cupu. Byla mokrá sobota 26. září, a proto jsme do poslední chvíle nevěděli, zda guláš bude zamražen nebo v žaludku s pivem promíchán. Jelikož o guláš nešlo, jsme profíci a tak jsme na kurty nastoupili i za drobného krápání. A dobře jsme udělali.

Čtvrtfinálové zápasy dopadly dle očekávání – dá se říct. Do „SEMI“ se letos probojovali: Čevela, Caletka, Šindler a Zahradník. Ovšem již první boj mezi obhájcem titulu Čevelou a jeho protivníkem Zahradníkem naznačil, že letos bude mít turnaj jiného vítěze a po výhře druhého jmenovaného hladce 2:0 jsme měli prvního finalistu. Ve druhém zápase byl silnější zastupce Monosalu Caletka, jenž zvítězil nad Šindlerem,

kteřého po jasné výhře poslal na noční směnu. Ve finále už mělo být více jasno, a když si většina myslela, že zkušený Caletka utluče finálového nováčka Zahradníka, opak byl pravdou. Lukáš Zahradník se letos poprvé radoval z prestižního tenisového titulu a tak putovní pohár pomyslně míří z kanceláře šéfa TB na balení TB. V zápase o třetí příčku byl úspěšnější Martin Čevela. GRATULUJEME.

V posledních řádcích vyzývám všechny tenisové nadšence, aby se příští rok nebáli a obohatili naše řady. Jelikož nálada, guláš a slivovice jsou vždy výborné. A jak už to bývá, tak na závěr chci poděkovat všem, kteří přispěli k realizaci a kvalitnímu průběhu turnaje: Precheze, odborům, hráčům, pořadatelům, společnosti Sodexo, obsluze restaurace Lokotka a dalším, na které jsem zapomněl. **Roman Hynčica**

Foto: archiv PRECHEZA

Moravský ornitologický spolek

Z mého nočního života v lázních – dokončení

V minulé části jsem se zabýval naším největším broukem, roháčem obecným. Tentokrát je na řadě další impozantní brouk, tesařík obrovský. Až se budete někdy v Lednici procházet po parku, podívejte se na duby. Ty ohromné nepřehlédnutelné díry v kmenech, do kterých bez problému strčíte několik prstů naráz, jsou výletové otvory. Těmi kdysi dospělí tesaříci obrovští opustili strom plný tunelů vyžraných generacemi larev. V sezóně, to je zhruba od konce května do konce července, se v nich přes den každoročně zdržují dospělí brouci a opouštějí je až za soumraku.

Svým zbarvením jsou tesaříci obrovští nenápadní. Jsou černí, jen spodní část krovek je světlejší, do hněda zbarvená.

Nepřehlédnutelní jsou díky své velikosti. Jejich tělo měří zhruba 2,4 až 5,3 cm. Opět je zde rozhodující, jak dobře se vykrmí larva. Co ovšem zaujme na první pohled, je délka tykadla. U samiček jsou dlouhé asi jako tělo. U samečků dosahují dvoj a podle některých údajů až trojnásobku, tedy i 10 až 15 cm. Právě na základě délky tykadla je možné rozpoznat pohlaví. Samečci spolu o samičky bojují. Tyto souboje jsou velmi působivé. Brouci se vztyčují, kousou se a snaží se vzájemně vytlačit

ze stromu. Dlouhými tykadly švihají jak mohutnými biči na všechny strany. Velmi umně využívají různých prasklin v kůře, které jim umožňují zvýšit stabilitu a snížit plochu těla, ke které se soupeř dostane. Souboje trvají dlouhé minuty. Brouci se pronásledují a honí po celém stromě a občas, pokud se potkají s další podobnou dvojicí, si možná nechtěně vymění soupeře. Vítězové se snaží spářit se se samičkami. Mnohé z nich o to nejeví vůbec zájem, protože toho pravého už potkaly a snaží se nerušeně najít vhodnou trhlínu v kůře, kam by nakladly vajíčka. Video se souborí tesaříků i jejich pokusy o páření si můžete prohlédnout na videokanále Moravského ornitologického spolku na YouTube, konkrétně na adrese: http://youtu.be/rR_Fe03o95A.

Pro samičku není vůbec snadné se rozvášněného nápadníka zbavit. Když se to podaří, obvykle tak, že se samička nacpe do nějaké škvíry, kam za ní nikdo ne-

může, klade vajíčka po dvou či po třech na stejné místo. Malé larvy, které se z nich vylíhnou, se prokoušou dále do kůry a zazimují. Po zimním spánku se prokoušou lýkem a nakonec žijí ve dřevě. Tam se vyvíjejí a rostou asi tři roky. Následně se zakuklí a po několika týdnech se promění v dospělé brouky. Ti však zůstávají uvnitř kmene a teprve ve čtvrtém roce života se prokoušou ven a zahájí další cyklus rozmnožování. Nejsou přísně vázání na duby, které preferují, a ke svému vývoji dokážou v nouzi využít i některé jiné stromy. I když by se zdálo, že tak velcí brouci

video: http://youtu.be/rR_Fe03o95A

Foto: ADOLF GOEBEL

jako tesaříci obrovští nebo roháči obecní nemají mnoho nepřátel. Není tomu tak. Jsou vítanou kořistí datlovitých ptáků, ale i větších lesních savců, jako lišek a jezevců. Mnoho brouků je uloveno při svých večerních letech netopýry.

Adolf Goebel, jednatel MOSu

Zviditelněte se, prosím!

Každoročně mě to napadá – a v minulosti už na téma osvětlení cyklistů byly i nějaké články doplněné ilustracemi. No, ilustracemi. Spíše to byly fotografie, které by bylo směle možné nazvat „černá“. Přesto se nemůžu zbavit dojmu, že situace je rok od roku horší.

Jistě, může to být dáno i tím, že veřejné osvětlení na komunikacích směrem k Precheze není funkční, a to zejména jako důsledek probíhající (cizí) investiční akce. Když se ale podívám na skupinu cyklistů, kteří na šestou (a vlastně i později) směřují do práce, pak dobře viditelná je možná nějaká polovina. Nezdídky přibývá i další ztěžující element – elegantní černé oblečení. V té už i tak černočerné tmě z hlediska viditelnosti na houby! Reflexní prvky na oděvu veškeré žádné, na kole se toho taky moc neodráží... Je vás, vážení, vidět na tu úplně nejposlednější chvíli! Na některých kolech dokonce i nějaké blikáčky jsou. Bud ale nesvítlí dostatečně, nebo svítí jiným směrem. Vyjímkou není natočení koncového červeného „kočičího oka“ do země, nebo naopak nahoru, do košíku, na kterém je taška. Ani bicykl svítící bílou LEDkou dopředu není zezadu moc vidět, natož, když to bílé světlo navíc bliká! To přece nemůžete vidět nic ani vy!

Nechci se opakovat, ale opravdu nerad bych jsa řidič někoho sejmul. Jasně, kdyby se tak stalo, měl bych z toho hodně nepříjemně oplétačky, musel bych dokazovat, že jsem měl čistá = průhledná odmlžená okna, svítící světla, že mám oči, které vidí... „Řidič musí...“ přizpůsobit, neohrozit, neomezit, atd. Ale také si může osadit kamery... Pokud by ale došlo na bolest způsobenou případnou kolízi, auto je přece jenom dost pevné a při srážce s kolem a lidským tělem odolává lépe! Věřím, že taky chcete dojet celí. Do práce nebo naopak domů nebo vlastně kamkoliv. Osvětlete se, prosím! A celkově se „zviditelněte!“ Děkuji za všechny řidiče.

Foto: INGMAGE

Společnost PRECHEZA plánovitě podporuje zdravý životní styl a dobrou fyzickou kondici. Proto jsme jako partnera soutěže vybrali prodejce sportovního vybavení společnost Sportisimo.

Vyhraje poukázku na odběr zboží v hodnotě 3 000 Kč

v prodejně Sportisimo v areálu OC Kaufland v Přerově

Jedinou podmínkou je správně odpovědět na 3 uvedené otázky. Odpovědi zašlete, prosím, na již známou emailovou adresu noviny@precheza.cz do 12. 11. 2015. Vylosování proběhne ihned po tomto termínu a vyhlášení vzápětí, abyste si své nové sportovní vybavení užili co nejdříve.

Soutěž

Sportisimo

Podzim v nejlepší kondici

Foto: INGMAGE

1. Jaká platí obecně zásada při ředění kyselin?

- kyselina se přidává do vody
- voda se přidává do kyseliny
- nezáleží na pořadí
- kyseliny se nedají ředit

2. Která z uvedených řek zásobuje výrobu anorganických pigmentů surovou vodou?

- Morava
- Bečva
- Ohře
- Dyje

Výhercem soutěže z minulého čísla novin o poukaz na rehabilitační služby či pobyt, kterého vylosovala Zuzana Bartoňková, se stal pan **Luděk Vrtěl**. Výherci blahopřejeme. ZO OS ECHO a redakce NOVIN PRECHEZA

3. Pojem nanotechnologie se obecně označuje technický obor, který se zabývá tvorbou a využíváním technologií v měřítku řádově nanometrů. Jakým faktorem je vyjádřena tato předpona (nano)?

- 10⁹
- 10⁶
- 10⁻¹²
- 10⁻⁹

Foto: archiv PRECHEZA